

ДО ПРОБЛЕМИ ДЕЯКИХ АСПЕКТІВ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ ІНШОМОВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ НА ФАКУЛЬТЕТАХ ПРАВА УНІВЕРСИТЕТІВ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

нагоди 40-літнього ювілею його письменницької діяльності. – Львів: Наша школа, 1913. – С. 17.

3. Луців В. Педагогічне питання у творчості Івана Франка // *Життя і школа*. – 1996. – №3. – С. 34 – 40.

4. Мазепа В.І. Культуроцентризм світогляду Івана Франка. – К.: Видавець ПАРАПАН, 2004. – 232 с.

5. Маланюк Є. Франко незнаний // *Дивослово*. – 1996. – №7. – С. 3 – 5.

6. Тихолоз Б. “Цілий чоловік” в етико-антропологічній концепції Івана Франка // *Слово і час*. – 1999. – №2. – С. 3 – 5.

7. Филипов В. Гуманистическая роль образования. Православие и воспитание // *Педагогіка толерантності*. – 2000. – №3 – 4. – С. 167 – 171.

8. Франко І.Я. Збір. творів у 50-ти томах. – К.: Наукова думка, 1978.

Стаття надійшла до редакції 02.10.2008

УДК 378(410):34

Ірина Теплюк, здобувач Інституту педагогіки АПН України

ДО ПРОБЛЕМИ ДЕЯКИХ АСПЕКТІВ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ ІНШОМОВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ НА ФАКУЛЬТЕТАХ ПРАВА УНІВЕРСИТЕТІВ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

У статті розглядаються деякі аспекти розвитку професійного іншомовного спілкування на факультетах права університетів Великої Британії. Автор статті стисло аналізує систему підготовки бакалаврів права до професійного іншомовного спілкування та навчання за кордоном у процесі розвитку професійних навичок майбутніх британських юристів.

Ключові слова: професійне іншомовне спілкування, бакалавр, факультети.

Постановка проблеми. Професія юриста, особливість якої полягає в тісному зв'язку з повсякденним життям, є однією з найпопулярніших професій в Україні. Тому, володіючи лише теоретичними знаннями і не маючи практичного досвіду, студент дуже смутно уявляє всю цінність і складність тієї професії. Правова сфера будь-якої країни не обмежується тільки її правовими питаннями. Згідно з сучасним станом упровадження Болонського процесу в освіту європейських країн, зокрема України, та розширенням її міжнародних зв'язків у світовому просторі, юридична освітня галузь вимагає радикальних змін і гуманітаризації, включаючи сформовану готовність до здійснення професійного іншомовного спілкування у різноманітних сферах професійної діяльності. Правова освіта України потребує поглибленого впровадження системи професійного іншомовного спілкування на факультетах права, а досвід такої розвинутої у цьому напрямку країни як Велика Британія має для української правової вищої освіти велике значення.

Аналіз останніх досліджень. У вітчизняній та зарубіжній науковій літературі вже розглядалися та були описані деякі аспекти

професійного іншомовного спілкування як в Україні, так і за кордоном [1, 4, 5, 6, 7, 9, 12, 14, 17, 18 та ін.]. Було досліджено такі питання вищої освіти Великої Британії, а саме: реформа освіти [2], професійна підготовка вчителів іноземних мов [3], розвиток мовної освіти у середніх і вищих навчальних закладах [11]. Також проведені дослідження проблем професійного іншомовного спілкування у правовій сфері, а саме: досліджені проблеми правового навчання в юридичних вищих навчальних закладах (ВНЗ) засобами іноземної мови [18], формування комунікативної компетенції студентів юридичних спеціальностей в процесі навчання іноземної мови [8], формування правової картини світу в студентів юридичних спеціальностей засобами іноземної мови [16], професійно-орієнтоване навчання англійської мови студентів молодших курсів юридичних факультетів [12], проблеми інтеграції гуманітарних дисциплін при професійній підготовці курсантів юридичного інституту [19], проектування професійно орієнтованого навчання іншомовному мовленнєвому спілкуванню студентів юридичних ВНЗ [13], формування професійного юридичного іншомовного мовлення у курсантів вищих навчальних закладів МВС РФ

ДО ПРОБЛЕМИ ДЕЯКИХ АСПЕКТІВ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ ІНШОМОВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ НА ФАКУЛЬТЕТАХ ПРАВА УНІВЕРСИТЕТІВ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

[10] тощо. Проте процес професійного іншомовного спілкування на факультетах права університетів Великої Британії окремо предметно не досліджувався. Тому інтерес до цієї проблеми очевидний.

Метою статті є опис деяких аспектів процесу навчання професійного іншомовного спілкування на факультетах права університетів Великої Британії на рівні бакалаврата. Цей рівень обраний не випадково, тому що, згідно з даними британських університетів, вже після його закінчення у студентів права є можливість повною мірою користуватися своїми знаннями професійного іншомовного спілкування на ринку працевлаштування [21, 22, 23].

Згідно досліджень якості вищої освіти у Великій Британії британських видань Гардіан і Таймс, які базуються на результатах офіційних звітів університетів та коледжів, що подаються Агентству статистики Вищої освіти Англії (HESA) та даних Національного студентського опитування (NSS), опублікований Радою вищої освіти для Англії, рівень працевлаштування протягом 6 місяців після отримання диплому, в нашому випадку, бакалавра права складає 54% – 70%, а студентська оцінка навчання та кваліфікації викладачів складає 88% – 95% [20].

Вже на рівні бакалаврата студент має нагоду в повному обсязі отримати знання професійного іншомовного спілкування високої якості завдяки навчанню за кордоном в європейському університеті країни-партнера, де він вивчає право виключно мовою обраної країни, що свідчить про високий рівень знань у сфері професійного іншомовного спілкування, отриманих на батьківщині. Саме процес становлення рівня професійного іншомовного спілкування в сфері юридичного права є ключовим питанням нашої статті.

Виклад основного матеріалу. Під професійним іншомовним спілкуванням розуміємо систему гармонійно поєднаних між собою навчальних компонентів, до яких належать: процес навчання (аудиторна діяльність: лекції, семінари, тьюторські заняття); самостійна робота (поза аудиторна діяльність); процес навчання за кордоном; процес оцінювання (заліки, екзамени). До професійного іншомовного спілкування відносяться навчальні курси, які включають до своїх програм подальше удосконалення іноземної мови на основі юридичних предметів. На факультетах права університетів Великої Британії, які ми обрали для дослідження, існує 4-річний курс “Бакалавр права з відзнакою з вивченням права у Європі” з варіантами: Англійське/Французьке

право та французька мова, Англійське/Німецьке право та німецька мова, Англійське/Італійське право та італійська мова, Англійське/Іспанське право та іспанська мова, Англійське/Європейське право та голландська мова (Bachelor of English (LLB) and French Laws with French, LLB English and German Laws with German, LLB English with Italian Laws with Italian, LLB English and Spanish Laws with Spanish, LLB English and European Laws with Dutch) [24].

Ця програма включає навчання на перших двох та на останньому, четвертому курсі, професійного іншомовного спілкування на основі права обраної студентом країни. Наприклад, Ліверпульська юридична школа при Ліверпульському університеті пропонує такі програми базового університетського навчання, а саме “Програма англійське та французьке право з навчанням у Франції” та “Програма англійське та німецьке право з навчанням у Німеччині” [25]. Програми надають мотивовану можливість зануритися у право і правові методи та порівняти відмінні між собою правові системи, а саме: Велика Британія/Франція, Велика Британія/Німеччина. Крім того, студенти, які вчаться у Франції, Німеччині і так далі, отримують не тільки англійський ступінь бакалавра права, а ще й диплом бакалавра права країни, навіть якщо вони навчаються протягом одного року.

Навчання у Франції, Німеччині, Іспанії та Італії на факультетах права передбачає, що студент володіє іноземною мовою однією з цих країн на просунутому рівні (A level, Advanced level). Протягом перших двох років навчання у Великій Британії студент вивчає основні предмети з французького/німецького/італійського/іспанського права, які пропонуються в якості підготовки до навчання у цих країнах. Важливість цього напряму полягає в тому, що студенти вивчають право іншої країни у контексті її сучасної культури та політики, а також мають можливість розвинути свої лінгвістичні навички. В кінці другого року навчання студенти складають модулі з Сучасної Франції/Німеччини/Італії/Іспанії та сучасної мови зазначених країн на відповідних філологічних факультетах. Всі предмети з права як у Великій Британії так і в університетах-партнерах за кордоном викладаються виключно іноземною мовою саме викладачами, які є носіями мови, запрошеними у британський університет.

Подібна до програми Ліверпульської школи Університету Ліверпуля є “Програма англійське та французьке право з навчанням у Франції” Університету Брістоля з отриманням диплома по закінченні навчання у Франції, а також подібна

ДО ПРОБЛЕМИ ДЕЯКИХ АСПЕКТІВ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ ІНШОМОВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ НА ФАКУЛЬТЕТАХ ПРАВА УНІВЕРСИТЕТІВ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

“Програма англійське та німецьке право з навчанням у Німеччині”. Крім того, в цьому та в Лейсестерському університеті [26] передбачено заняття з перекладу правової літератури (з англійської на французьку) [27]. Студенти вивчають не тільки мову обраної країни навчання, а й літературу (французьку або німецьку). Загальна кількість годин навчання з правових предметів складає 60%, а іноземної мови – 40% [28].

Слід сказати, що однорічне навчання за кордоном не дає можливості майбутньому бакалавру права працювати юристом на території обраної для стажування країни, але у випадку з програмою Лейсестерського університету на факультеті права існує подвійний ступінь бакалавра права з відзнакою з англійського та французького права зі спеціалізацією з Європейського права (Double degree (LLB/Maitrise) in English and French Law). Програма передбачає 4 роки навчання, 2 роки в Лейсестерському університеті та 2 роки у Стразбурзі. Обидві програми передбачають професійне навчання в обраній країні [29].

Кандидати на вступ до програми з права і навчання за кордоном обирають відповідну іноземну мову (французьку, німецьку, італійську або іспанську) і під час вступної співбесіди складають усний тест з обраної мови [30]. Що стосується навчання у Нідерландах, то студенти мають можливість відмовитись від вивчення голландської мови, тому що навчання проводиться англійською мовою. Для заохочення студентів до вивчення голландської мови, на другому році навчання їм читається вступний курс з цієї мови [31].

Згідно з лекційним списком (навчальним планом) на літню, так звану, судову сесію 2008 року, наданим факультетом права Оксфордського університету, заняття з іноземної мови (французька/німецька) на першому курсі проводяться один раз на тиждень по дві години (120 хвилин). Заняття з голландської (вже на другому курсі навчання) також проводяться один раз на тиждень по дві години (120 хвилин) [32]. Також на другому курсі додаються два заняття: з сучасної іноземної мови та з певного юридичного предмету, кожне по дві години.

Слід зазначити, що рівні навчання на факультеті права університету Оксфорда спрямовані на розвиток у студентів навичок аналізу, синтезу, розуміння та уявлення [33]. Програмою навчання передбачено ознайомлення студентів з першоджерелами (законами, юридичною документацією, справами), а не матеріалами,

викладеними різними авторами на певну тему. Це повинно наштовхувати студентів на аналіз першоджерел з ціллю формування розуміння права та закону, їх засади та походження, і, як наслідок, можливості їх вдосконалення на основі моральних, філософських, соціальних, історичних, економічних та інших ідей.

Для удосконалення процесу навчання та дотримання високих стандартів викладання на факультетах права Великої Британії впроваджено низку кваліфікаційних механізмів, наприклад: щорічний огляд програм, який проводиться кожного вересня, для оцінювання та вдосконалення навчальних програм, включаючи програми з іншомовного професійного спілкування. Результат огляду складається зі звітів як керівників, так і інших робітників факультету права [34]. Процес надання знань та відповідної кваліфікації розробляється таким чином, що студенти можуть бути не тільки в якості практикуючих адвокатів, а ще й освоювати інші професії, тобто вони додатково отримують так звані трансферні знання та навички (transferable skills).

На всіх факультетах університетів, які було досліджено, навчальний процес розробляється таким чином, щоб студенти навчалися протягом сорока годин на тиждень, включаючи спілкування з викладачами. А типовою навчальною програмою передбачається, що кількість практичних занять із професійного іншомовного спілкування та лекцій з кожного предмету складає сорок годин на рік (Кембриджський університет).

Згідно з матеріалами офіційного сайту Оксфордського університету 75% випускників його факультету права обирають професію юриста: адвокати (соліситор, баристер), місцева та центральна влада, юридичні відділення компаній, поліція, служба, яка здійснює нагляд над умовно засудженими, консультативні служби соціального забезпечення, страхування, перевезення вантажів, маркетинг, банківська справа, журналістика і таке інше [35].

Манчестерський університет підкреслює, що знання французької мови в рамках цієї програми дають можливість студентам працювати у міжнародному департаменті головних юридичних фірм, отримати роботу в Європейських інститутах, таких як Європейський Комітет, та можливість практики юридичного перекладу. До речі, у всіх університетах працює Служба працевлаштування (the University Career Service), куди студенти можуть принести свої резюме, а також отримати інтерв'ю один-на-один з радником з влаштування на роботу [36].

ДО ПРОБЛЕМИ ДЕЯКИХ АСПЕКТІВ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ ІНШОМОВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ НА ФАКУЛЬТЕТАХ ПРАВА УНІВЕРСИТЕТІВ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

Протягом всього навчання керівництво факультету приділяє відповідну увагу кожному студентові. Тьютор, хоча б раз на тиждень, зустрічається окремо з кожним студентом групи, яку він курує. Він також перевіряє студентські письмові завдання та звіти інших викладачів щодо навчання певного студента. Відзначається, що проблеми з навчанням професійного іншомовного спілкування проявляються на початковому етапі навчання вже на першому курсі, і тому студентам надається можливість підвищити свій рівень знань іноземної мови на окремих додаткових заняттях. Головним критерієм відбору студентів на навчання за кордоном є, в першу чергу, результати іспитів, які проводяться в кінці другого року навчання. Надалі спеціальна комісія, яка створюється з викладачів факультету права та певного філологічного факультету (французького, німецького, тощо), розглядає результати іспитів і виносить остаточне рішення, щодо продовження навчання студента в іншій країні.

В університеті-партнері на факультеті права розробляються власні методики та технології контролю та оцінювання студентів, які не пов'язані з методиками та технологіями британського університету. Головним критерієм оцінювання рівня знань, умінь та навичок студентів слугують результати іспитів. Слід зазначити, що успішні іспити за кордоном не дають можливості отримати ступінь Бакалавра англійського та французького (тощо) права, без успішних іспитів у британському університеті, які складаються по завершенню четвертого курсу.

Для підсилення мотивації навчання професійному іншомовному спілкуванню в деяких університетах Великої Британії існує правило обмеження кількості місць на навчання за кордоном. Так наприклад, Оксфордський університет у 2007-2008 навчальному році виділив таку кількість місць на навчання, а саме: у Франції – 15 місць, Німеччині – 12, Іспанії – 2, Італії – 2, Нідерландах – 4 [21].

Висновки. Стислий огляд факультетів права британських університетів, а саме Ліверпульського, Оксфордського, Кембриджського, Лейсестерського та Бристольського, дозволяє зробити висновок про те, що навчання професійному іншомовному спілкуванню продовжується на вищому рівні, де студентам надається можливість розвивати та вдосконалювати лінгвістичні навички в площині юридичної сфери з подальшим продовженням однорічного або дворічного навчання за кордоном. Вбачається, що навчання спрямовано на самостійну роботу студентів з першоджерелами та формування особистих поглядів на ту чи іншу

проблему. Іноземним мовам приділяється 40% навчального часу від загальної кількості – це надає можливість студентам вдосконалювати свої навички у професійному спілкуванні іноземною мовою, але за умови, що, на час вступу до університету, вони вже володіють іноземною мовою на високому рівні.

1. Алексеева Т.В. Теоретико-методичні умови формування професійного усного мовлення іноземною мовою студентів вищих педагогічних навчальних закладів: Автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.04. – К. – 2003. – 16 с.

2. Алексевич Г.Л. Реформа освіти у Великобританії // Педагогіка і психологія. – 1994. – № 2. – С. 163 – 167.

3. Базуріна В.М. Професійна підготовка вчителів іноземних мов у Великій Британії: Дис. канд. пед. наук: 13.00.01. – К, 2006. – 235 с.

4. Вульфсон Б.Л. Управление образованием на Западе: тенденции централизации и децентрализации // Педагогика. – 1997. – №2. – С. 110 – 118.

5. Гапоненко Л.П. Формування готовності студентів вищих педагогічних закладів до іншомовного спілкування: Автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.04. – Кривий Ріг, 2003. – 14 с.

6. Гришкова Р.О. Педагогічні умови реалізації особистісно орієнтованого навчання іноземної мови студентів нефілологічних спеціальностей вищих закладів освіти: Автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.04. – К, 2000. – 20 с.

7. Дохикян Л.С. Сравнительный анализ высшего образования в России и США: Дис...канд.пед.наук.: 13.00.01. – Рязань, 2006.

8. Зайцева С.Е. Формирование коммуникативной компетентности студентов юридических специальностей в процессе обучения иностранному языку. – Дис. ...канд. пед. наук: 13.00.08. – М, 2005. – 254 с.

9. Замкова Н.Л. Формування професійних якостей майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності у процесі вивчення іноземних мов: Автореф...канд. дис. пед. наук: 13.00.04; К, 2005. – 19 с.

10. Красикова О.Г. Формирование профессиональной юридической иноязычной речи у курсантов МВД РФ: Дис. канд. пед. наук: 13.00.08. – Н. Новгород, 2004. – 207 с.

11. Кузнецова О.Ю. Развитие мовой освіти у середніх і вищих навчальних закладах Великої Британії другої половини ХХ ст.: Автореф. дис. д-ра пед. наук: 13.00.01: Харків. – 34 с.

ДО ПРОБЛЕМИ ДЕЯКИХ АСПЕКТІВ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ ІНШОМОВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ НА ФАКУЛЬТЕТАХ ПРАВА УНІВЕРСИТЕТІВ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

12. Лавренко М.М. Профессионально-ориентированное обучение английскому языку студентов младших курсов юридических факультетов: Дис. канд...пед. наук: 13.00.02: М, 2007. – 203 с.
13. Лебашова Н.А. Проектирование профессионально ориентированного обучения иноязычному речевому общению студентов юридических вузов. – Дис. канд. пед. наук: 13.00.08. – Воронеж, 2003. – 215 с.
14. Матюшина А.В. Приобщение личности к иноязычной культуре в процессе изучения иностранных языков: Историко-педагогический аспект: Дис...канд. пед. наук: 13.00.01: М. – 2003. – 185 с.
15. Модернізація Вищої Освіти України. Міністерство Освіти і Науки України, Науково-методичний центр України. – Київ. – 2004. – 27 с.
16. Панкратова Е.А. Формирование правовой картины мира у студентов юридических специальностей средствами иностранного языка (на материале английского языка). – Дис. ...канд. пед. наук: 13.00.02. – Н. Новгород. – 2004. – 210 с.
17. Пасинкова І.В. Система підготовки бакалаврів гуманітарних наук з іноземної мови в університетах США: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04. – К., 2005. – 20 с.
18. Пугина О.А. Проблемы правового обучения в юридических вузах средствами иностранного языка: Автореф... дис...канд. юрид. наук: 12.00.01: Тамбов. – 2002. – 11с.
19. Скобелева О.О. Интеграция гуманитарных дисциплин при профессиональной подготовке курсантов юридического института. – Дис. ...канд. пед. наук: 13.00.08. – Самара. – 2006. – 236 с.
20. Шаповал С.С. Таблицы ранжирования британских университетов изданий Гардиан и Таймс. // www.tqi.ac.uk
21. <http://denning.law.ox.ac.uk/published/ughandbook.pdf>, p.31;
22. www.liv.ac.uk/law/admissions/french.htm;
23. www.law.mmu.ac.uk/undergrad/Law.pdf.
24. <http://denning.law.ox.ac.uk/undergraduate/abroad.shtml>
25. www.liv.ac.uk/law/admissions/french.htm
26. www.le.ac.uk/la/ug/lib_eu.html
27. www.bristol.ac.uk/law/
28. www.bristol.ac.uk/law/ugdegrees/ugproginfo/llb-lawfrench.html, p.1
29. www.le.ac.uk/la/ug/frenchdouble.html, c.1
30. www.ox.ac.uk/admissions/undergraduate/courses/courses/law.html, p.2
31. www.ox.ac.uk/admissions/undergraduate/courses/courses/law.html, p.3
32. www.admin.ox.ac.uk/pubs/lectures/law.pdf, p.6
33. www.cam.ac.uk/admissions/undergraduate/courses/law/index.html, p.1
34. www.bristol.ac.uk/law/teaching
35. <http://denning.law.ox.ac.uk/published/ughandbook.pdf>, p.31
36. www.law.mmu.ac.uk/undergrad/Law.pdf

Стаття надійшла до редакції 23.12.2008

V V² V V² V V² V V² V V² V V² V V² V V² V V²
2 2

Джерела мудрості

“Проблеми духовного розвитку людини сьогодні, по суті, стали обов’язково-сумовано-виживання суспільства. Усі наші сучасні біди мають, як правило, одну причину – дефіцит культури і моральності, дефіцит доброти і милосердя, красилотських стосунків”.

Іван Андрійович Зязюн
доктор філософських наук, професор, академік АНПТУ країни

“Хт о думає про науку, т ай любить її, а хт о її любить, т ай ніколи не перестане вчитися”.

Григорій Сковорода
український поет, філософ

[illegible]